

Ondermijning in de gemeente

Ondermijning in de gemeente Aalten

Van beeld naar aanpak

Auteur
de heer P.H.T. Ikink
Functie
Juridisch adviseur
Datum
20 augustus 2021

Versienummer 1

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1 Ondermijning en de rol van de gemeente	5
1.1 Wat is ondermijning?	5
1.2 Mogelijkheden van de gemeente: bestuurlijke aanpak.....	6
1.3 Effectieve aanpak van ondermijning: integrale aanpak	6
1.4. Regierol van de gemeente	6
2.1 RIEC / LIEC	7
2.2 Onderzoeksopzet.....	8
2.3 Wat zien we in de gemeente Aalten?.....	8
Hoofdstuk 3 Van beeld naar aanpak.....	10
3.1. Doel van de Aaltense aanpak	10
3.2 Wat is er al gedaan in de gemeente Aalten?.....	11
3.2.1 Intern meldpunt Ondermijning	11
3.2.2 Lokaal Ondermijningsoverleg	11
3.2.3 Werkgroep LAA / BSA	11
3.2.4 Regisseur Zorg en Veiligheid / MDO	12
3.2.5 Taakveld Handhaving en ondermijning	12
3.2.6 Regionale samenwerking	13
3.2.7 KVO's	14
3.2.8 Project Ariadne	15
3.2.9 Wet Damocles.....	16
3.2.10 Project Leerlingalert.....	17
3.2.11 MMA	19
3.2.12 Aanpassing beleid: APV	20
Hoofdstuk 4 Acties die nog op stapel staan	21
4.1 Wet Bibob	21
4.2 Datagedreven werken aan ondermijning.....	21
4.3 Weerbaarheidsscan.....	24
<i>Gemeentelijk integriteitsbeleid</i>	24
4.4 Aanpak Mensenhandel	24
4.5 Integrale controles / samenwerking	25
4.6 Buitengebied.....	26
4.7 Scholing	27
4.8 Communicatie.....	27
Bijlagen	29

Samenvatting

De aanpak van ondermijning is een speerpunt in de gemeenten van de Achterhoek. Ondermijnende criminaliteit is de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld.

Gealarmeerd door recente ontdekkingen in onze gemeente en bij de buurgemeenten, neemt de onrust en de alertheid toe. De noodzaak om de aanpak van ondermijnende criminaliteit te verstevigen wordt breed gevoeld en gedeeld.

Bestrijding van criminaliteit is niet meer alleen een taak van het Rijk via politie en justitie en het strafrecht. We zijn één overheid en de gemeente draagt met haar bestuursrechtelijke taken bij aan de strijd tegen de ondermijning van onze samenleving. De samenwerking met de lokale politie en het RIEC loopt daarbij erg goed.

Mensenhandel, witwaspraktijken en georganiseerde drugshandel, waaronder hennepsteelt: ondermijnende criminaliteit komt in elke gemeente voor, dus ook in Aalten. Door het verstrekken van vergunningen of subsidies lopen gemeenten daarbij het risico onbewust criminelen te faciliteren. Uit ons ondermijningsbeeld van 2019 komt naar voren dat het grote buitengebied en de geografische ligging aan de grens onze gemeente aantrekkelijk maakt voor criminelen. Criminaliteit stopt niet bij de (gemeente)grens. En ook dat onze informatiepositie beperkt is. Daarom is gekozen voor een bredere aanpak in regionaal verband als onderdeel van de Regiodeal. Voor een gezamenlijke aanpak van ondermijning is onder andere een regionale projectleider Ondermijning aangesteld.

De gemeentelijke organisatie is inmiddels ingericht. De uitwisseling van informatie tussen de verschillende afdelingen is beter georganiseerd.

Ook kennen we een lokaal ondermijningsoverleg, waarbinnen gemeente, politie, ODA en het RIEC participeren. Partijen weten elkaar over en weer steeds beter te vinden.

Ondermijning vraagt om een structurele en zichtbare aanpak. Het voorkomen en aanpakken van ondermijning zal altijd aandacht blijven vragen. Ontwikkelingen volgen elkaar snel op en er liggen nog de nodige opgaven. Hierbij valt te denken aan een veilig buitengebied, veilige bedrijventerreinen, aanpak zorgfraude en de aanpak van concrete casuïstiek.

We hebben ons beleidskader inmiddels op orde, met uitzondering van het Bibob-beleid. Dit maakt het noodzakelijk dat we overgaan tot een herijking van ons Bibob-beleid, waarbij uniformiteit binnen de regio het uitgangspunt is. Hierover volgt separaat een collegevoorstel.

De bestuursrechtelijke aanpak van ondermijning krijgt verder vorm, onder andere door de losse projecten Scholing, Weerbaarheidsscan, Gebiedsanalyses buitengebied en bedrijventerrein. De kosten hiervan worden vanuit de Regiodeal gedekt. Ook gaan we datagedreven werken aan ondermijning: beslissingen en beleid worden mede gebaseerd op basis van feiten en cijfers, in plaats van enkel af te gaan op ervaring of onderbuikgevoel.

Werken als één overheid blijft de komende jaren extra aandacht vragen. Dit is de opmaat naar de noodzakelijke versterking van de publiek-private samenwerking in de strijd tegen de ondermijning. Vanuit de verschillende taakvelden wordt daarom steeds meer - intern en extern - samengewerkt. Daarbij maken we gebruik van de juiste netwerken om de weerbaarheid te vergroten. De gezamenlijke controles met verschillende handhavingsinstanties hebben al meerdere malen hun nut aangetoond, zoals bij de aanpak van de mensenhandel en de integrale gezamenlijke controles bij horecabedrijven. Als gemeente willen we een goede communicatiestrategie richting de burgers en ondernemers ontwikkelen. Er wordt zoveel mogelijk volgens een regionale beleidslijn gewerkt om waterbedefferen voor te zijn. Ondermijning mag geen voet tussen de deur krijgen. Nu niet en in de toekomst ook niet!

De uitvoering van de in gang gezette én van de op stapel staande werkzaamheden is binnen de huidige begroting c.q. formatie beheersbaar.

Afhankelijk van de uitkomsten van de gebiedsanalyses door het RIEC, de herijking van ons Bibob-beleid en de Weerbaarheidsscan zijn mogelijk extra structurele financiële investeringen nodig.

Inleiding

Aalten is een Achterhoekse plattelandsgemeente met een groot buitengebied. Een gemeente waar nog gemeenschapszin bestaat, en een cultuur van ons kent ons. Daardoor was ondermijning voor velen een ver-van-mijn-bedshow. *Ondermijning is ook een weinig zichtbaar fenomeen, zo iets als koolmonoxide. "Je merkt het pas als het te laat is".* Dat verandert. Wakker geschud door recente ontdekkingen in onze gemeente en bij de buurgemeenten, neemt de onrust en de alertheid toe. *"Je ziet het pas als je het door hebt tenslotte".*

In het najaar van 2018 is het Aaltense ondermijningsbeeld in opdracht van de burgemeester opgesteld door het Regionaal Inlichtingen en Expertisecentrum Midden-Nederland (RIEC). Het onderzoek is verricht om meer zicht te krijgen op het fenomeen ondermijning en de gemeente Aalten meer richting te geven bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. In 2019 is het beeld overgedragen aan de burgemeester. De gemeenteraad is op 10 september 2019 nader geïnformeerd. Uit het ondermijningsbeeld blijkt dat alhoewel we op de goede weg zijn, er nog veel winst te behalen valt. In het ondermijningsbeeld wordt een aantal aanbevelingen gedaan op zowel beleids- als uitvoeringsniveau.

De aanpak van ondermijning is een speerpunt in de gemeenten van de Achterhoek. Ondermijnende criminaliteit is de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld.

De noodzaak om de aanpak van ondermijnende criminaliteit te verstevigen wordt breed gevoeld en gedeeld. Het regeerakkoord van het kabinet Rutte III kondigt speciale 'Ondermijningswetgeving' aan om de juridische knelpunten in de huidige aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit op te lossen. Met extra (ondermijning)wetgeving zijn gemeenten o.a. beter in staat om de noodzakelijke informatie-uitwisseling met andere partijen vorm te geven.

Ook is extra geld uitgetrokken. Er is een ondermijningsfonds met eenmalig € 100 miljoen en tien miljoen euro aan structurele gelden voor de intensivering van de aanpak beschikbaar gesteld (tezamen de versterkingsgelden genoemd).

In de gemeente Aalten kwam het onderwerp ondermijning voor het eerst in 2006 onder de aandacht. Destijds werd het eerste beleid voor de toepassing van de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) vastgesteld. Vervolgens kreeg het een plaats in het Integraal Veiligheidsplan, waarmee een goede basis is gelegd met de aansluiting bij het RIEC.

In het Raadsprogramma 2018-2022 staat dat ook de gemeente Aalten haar verantwoordelijkheid wil nemen, bij voorkeur in samenwerking met de Achterhoekse gemeenten, politie en justitie.

Als aandachts- en actiepoint is aan het college het volgende meegegeven: *"er moet voldoende capaciteit zijn voor toezicht en handhaving en inzet van bestuurlijke instrumenten voor ontwikkelingen op het gebied van ondermijning, maar ook voor andere ontwikkelingen. Een eenduidige Achterhoekse aanpak is gewenst om een waterbedeffect te voorkomen".*

In deze nota gaan we in op het fenomeen ondermijning (hoofdstuk 1) en op de conclusies uit het ondermijningsbeeld (hoofdstuk 2). Vervolgens beschrijven we de activiteiten die de gemeente Aalten tussen 2018 en 2021 heeft gerealiseerd en nog wil doen als het gaat over het tegengaan van ondermijning en wat daarvoor nodig is (hoofdstuk 3 en 4).

Tot slot: de gemeente Aalten is één van de veiligste gemeenten in de regio en in het land en dat willen we graag zo houden! Daarom is het belangrijk dat we met z'n allen weerbaar zijn tegen ondermijnende criminaliteit.

Hoofdstuk 1 Ondermijning en de rol van de gemeente

In dit hoofdstuk definiëren we ondermijning (1.1), bespreken we de mogelijkheden van de gemeente (1.2), gaan we in op de mogelijkheden die er ontstaan bij een effectieve samenwerking binnen de overheid (1.3) en de regierol van de gemeente (1.4).

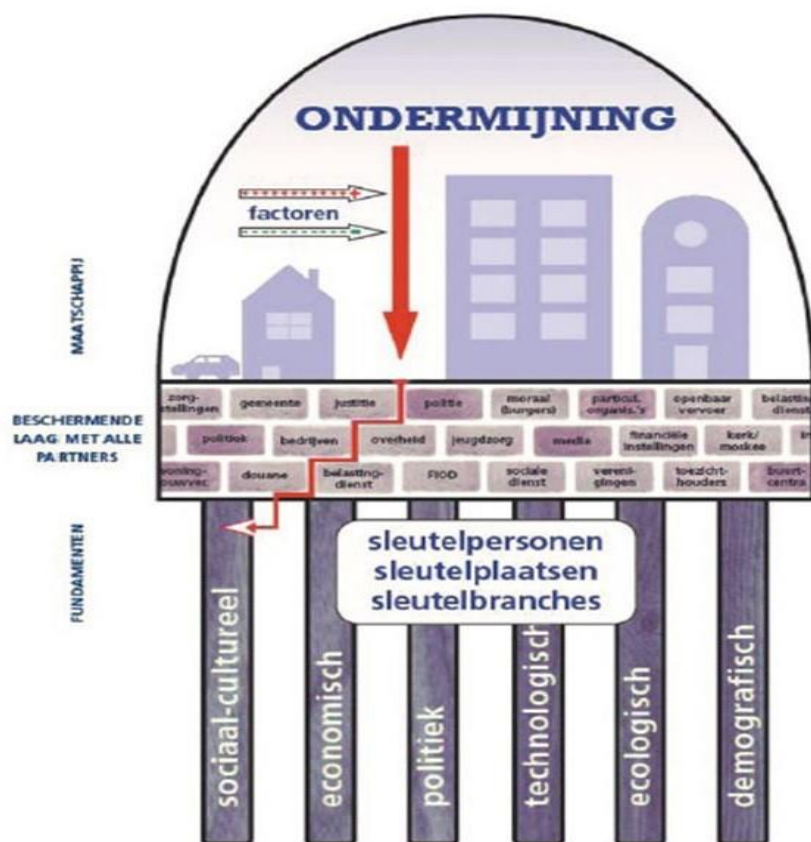
1.1 Wat is ondermijning?

Bij ondermijning gaat het om:

crimineel handelen dat de potentie heeft om sluipenderwijs een zodanige sociale en economische invloed te ontwikkelen, dat het de fundamenten van de rechtsstaat kan ondermijnen en daarmee ook de veiligheid en integriteit van de samenleving. (Pieter Tops en Hennie Schilders, Tijdschrift voor Politie jg. 78/ nr. 7/16).

Ondermijnende criminaliteit is dus criminaliteit die de formele (rechtstaat) of informele (fatsoenlijke verhoudingen) grondslag van onze samenleving systematisch aantast. Dit soort criminaliteit wordt vaak gepleegd in criminele samenwerkingsverbanden en gaat niet zelden gepaard met geweld, bedreiging en intimidatie. Ondermijnende criminaliteit is niet altijd zichtbaar, maar heeft wel zichtbare gevolgen voor de Nederlandse burger. Voorbeelden zijn georganiseerde hennepcultuur, witwassen door middel van onder andere de investering in vastgoed, mensenhandel en -smokkel, fraude, drugshandel, etc.: het draait allemaal om het verdienen van zoveel mogelijk geld. De effecten zijn voor onze inwoners merkbaar: verloedering op straat, verwaarlozing van panden en afpersing leiden tot problemen in de maatschappij, ondanks dat er veelal geen directe slachtoffers zijn.

Voor de georganiseerde criminaliteit is het vrijwel onmogelijk om illegale activiteiten uit te voeren zonder daarbij ook gebruik te maken van diensten van 'de bovenwereld'. Denk aan distributie, financiële handelingen, vergunningen en huisvesting. Daarnaast zijn misdaadgroeperingen vaak op zoek naar manieren om crimineel vermogen wit te wassen, bijvoorbeeld door te investeren in vastgoed. Als de overheid niet optreedt tegen dergelijke situaties ontstaat er in de samenleving het idee dat misdaad loont, omdat de overheid niets doet.

In figuur 1 beelden Tops en Schilders de verwevenheid tussen deze werelden uit.

Gesteld kan worden dat georganiseerde ondermijnende criminaliteit niet onzichtbaar is. Voorwaarde is wel dat de gemeente en hun 'veiligheidspartners', op de hoogte moeten zijn van signalen van ondermijning, dan wel in staat zijn om deze vorm van criminaliteit te herkennen. Regelmatig bekruip medewerkers het gevoel dat iets niet in de haak is of te mooi is om waar te zijn. Beter bekend als het zogeheten 'onderbuikgevoel'. De ervaring leert dat wanneer iets te mooi lijkt om waar te zijn, dit meestal ook het geval is.

1.2 Mogelijkheden van de gemeente: bestuurlijke aanpak

De gemeentelijke rol binnen de ondermijningsaanpak richt zich op het contact tussen de onder- en bovenwereld, onder andere door het opwerpen van barrières. Binnen de bestuurlijke aanpak neemt het openbaar bestuur, vooral op lokaal niveau, vanuit de eigen bevoegd- en verantwoordelijkheden die maatregelen, waardoor criminelen en criminele groepen ontmoedigd worden zich in de gemeente te vestigen en anderzijds om gevestigde criminelen uit de gemeente te weren. Voorbeelden hiervan zijn het uitvoeren van toezicht en handhaving, het uitvoeren van een Bibob-toets, het intrekken van vergunningen, het actief sluiten van panden waar criminele activiteiten hebben plaatsgevonden en het wegbestemmen van panden waarvan veel overlast ervaren is. De gemeente neemt dus geen politietaken over.

De bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit richt zich niet zozeer op de kernactiviteiten van de georganiseerde criminaliteit, maar juist op de cruciale ondersteunende activiteiten. De maatregelen richten zich niet op personen (de potentiële daders), maar op de situaties en gelegenheidsstructuren die de georganiseerde criminaliteit faciliteren en soms zelfs aanmoedigen. De strafrechtelijke of fiscale aanpak leent zich veel meer voor een aanpak van personen. De bestuurlijke aanpak is geen alternatief voor de opsporing. De gemeente zet haar bevoegdheden in als aanvulling op het strafrechtelijke traject. Deze bestuurlijke aanpak valt of staat met de samenwerking met andere partners op veiligheidsgebied, zoals politie, Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. Het RIEC vervult hierbij een spilfunctie. Het doel is om te komen tot een sluitende ketenaanpak. Het delen van informatie vanuit de verschillende organisaties is hierbij een van de belangrijkste processen. De afspraken over de privacy-aspecten die hierbij horen zijn geborgd in het Convenant ten behoeve van Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Criminaliteit, Bestrijding Handhavingssknelpunten en Bevordering Integriteitsbeoordelingen (RIEC-convenant) en het hierbij behorende Privacyprotocol.

1.3 Effectieve aanpak van ondermijning: integrale aanpak

Wanneer de strafrechtelijke opsporing en vervolging door politie en justitie gecombineerd wordt met bestuurlijke en fiscale middelen, ontstaat misschien wel de meest optimale vorm van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit; de geïntegreerde aanpak. Hiervoor gaan verschillende partijen, zoals gemeente, provincie, politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst en bijzondere opsporingsdiensten, op basis van gelijkwaardigheid, een intensieve samenwerking met elkaar aan. Wel dient daarbij aangegeven te worden, dat al deze instellingen eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben die niet altijd volledig op elkaar aansluiten.

Een belangrijke partner hierbinnen is het RIEC, waarin al deze disciplines vertegenwoordigd zijn. Lokale casussen worden besproken op het lokale casusoverleg, waarbij ook de politie en het RIEC aansluiten. Wanneer een casus vraagt om de inzet van meerdere partners wordt de casus ook bij het RIEC besproken en wordt er een gezamenlijk actieplan opgesteld. De ene keer zal dat leiden tot bestuurlijk, de andere keer tot strafrechtelijk optreden. Per geval wordt gezamenlijk bekeken welke instantie de beste kaarten in handen heeft. Soms worden beide sporen gevolgd.

1.4. Regierol van de gemeente

We zien in de praktijk dat er vaker wordt ingezet op de integrale aanpak. Het besef dat je op die manier als overheid effectiever kunt zijn neemt toe. Gemeenten hebben binnen deze aanpak van ondermijning een regierol.

Deze regierol houdt in:

1. Inzicht hebben in de ondermijnende activiteiten en de factoren die het aantrekkelijk maken voor criminelen om zich te vestigen en/of gemeentelijke faciliteiten te gebruiken.
2. Gezamenlijk met de (veiligheids)partners maatregelen formuleren die worden uitgevoerd.
3. Prioriteren, in samenwerking met veiligheidspartners, welke maatregelen op korte termijn, middellange termijn en lange termijn op de probleemgebieden worden toegepast.
4. De interne en externe samenwerking in goede banen leiden.
5. Een goede verdeling van inzet van de betrokken partijen (bij de te nemen maatregelen) waarborgen.

Hoofdstuk 2 De rode draad van ons ondermijningsbeeld

In dit hoofdstuk stellen we het RIEC en LIEC aan u voor (2.1), bespreken we wat er door het RIEC is onderzocht (2.2) en wat de belangrijkste waarnemingen zijn (2.3).

2.1 RIEC / LIEC

Het RIEC / LIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum / Landelijk Informatie- en Expertise Centrum) ondersteunt partners bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit met als doel samenwerking te stimuleren. Dit om de overheid en maatschappij weerbaarder te maken in de strijd tegen ondermijning.

RIEC

Nederland is onderverdeeld in tien RIEC's. Elk RIEC werkt binnen de regionale grenzen van de tien politie-eenheden. Het RIEC wordt bestuurd door een Regionale Stuurgroep, die bestuurlijk verantwoordelijk is voor het betreffende samenwerkingsverband RIEC. De stuurgroep van het RIEC Oost-Nederland bestaat uit:

- burgemeester van Arnhem (voorzitter);
- vanuit elk district een burgemeester (voor NOG is dat de burgemeester van Oost Gelre);
- Directeur Belastingdienst;
- Hoofdofficier van justitie;
- Iemand vanuit de eenheidsleiding politie;
- Kabinetschef provincies Gelderland en Overijssel.

Er bestaat een financiële verantwoordingsplicht richting het ministerie van Justitie en Veiligheid.

De RIEC's vormen voor partners op het gebied van ondermijning een informatieknoppunt voor preventie en casuïstiek. Het RIEC stelt integrale handhavingsadviezen op en stemt projectmatig bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale interventies af met regionale partners. Daarnaast adviseert het RIEC de gemeente wanneer er in het kader van vergunningverlening een Bibob-onderzoek wordt ingesteld. De gemeente Aalten participeert binnen het RIEC Oost-Nederland. Dit omvat de provincies Gelderland en Overijssel.

LIEC

Het LIEC zorgt voor verbinding tussen de RIEC's en de landelijke partners. Het LIEC signaleert en inventariseert ontwikkelingen op het gebied van ondermijning. Bij regio-overstijgende criminaliteitsproblemen, zoals criminele motorbendes en georganiseerde hennepcriminaliteit, coördineert het LIEC de landelijke aanpak.

Convenantpartners

De RIEC's en het LIEC ondersteunen de samenwerking tussen de volgende convenantpartners:

- Gemeenten;
- Provincies;
- Openbaar Ministerie (OM);
- Nationale Politie;
- Belastingdienst;
- Belastingdienst/Toeslagen;
- Douane;
- Fiscale inlichtingen en opsporingsdienst (FIOD);
- Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW);
- Koninklijke Marechaussee;
- Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND);
- Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV);
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Het RIEC Oost Nederland heeft de afgelopen jaren (regionale) ondermijningsbeelden voor elke gemeente gemaakt.

2.2 Onderzoeksopzet

Het ondermijningsbeeld is een strategisch-tactisch onderzoek naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Voor dit ondermijningsbeeld is gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve informatie. Informatie is afkomstig van respondenten binnen de gemeente, de politie en vanuit een woningcorporatie: de professionals. De geïnterviewde personen zijn geselecteerd op basis van hun zicht op ondermijning en/of ervaring met de aanpak hiervan. Aangezien ondermijnende criminaliteit zich moeilijk laat meten in cijfers is de professionele intuïtie van deze medewerkers een belangrijke bron om zicht te krijgen op georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

Een restaurant zonder klanten. De kapper of het autobedrijf dat overdag nooit open is. De boerenschuur of het bedrijfspand dat wordt verhuurd en waarvan de ramen zijn afgeplakt. Zomaar een aantal voorbeelden van ondermijning die kunnen voorkomen.

Daarnaast zijn kwantitatieve gegevens geraadpleegd, open bronnen gebruikt en beleidsdocumenten geanalyseerd.

Het beeld geeft antwoord op de onderstaande vragen:

- Wat speelt aan criminele ondermijnende activiteiten in de gemeente Aalten?
- Welke criminaliteit bevorderende factoren spelen criminelen in de hand om deze activiteiten te plegen?
- Hoe kan de gemeente Aalten in samenwerking met partners deze activiteiten bestrijden en de criminaliteit bevorderende factoren zoveel mogelijk beperken?
- Hoe is de bestuurlijke weerbaarheid tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit?

2.3 Wat zien we in de gemeente Aalten?

In het ondermijningsbeeld van 2019 worden de volgende criminele activiteiten benoemd in Aalten:

- drugs (soft- en harddrugs): hoog drug gebruik door inwoners, grens met Duitsland, anabolen, criminele uitbuiting.
- mensenhandel: overbewoning arbeidsmigranten, mogelijk uitbuiting arbeidsmigranten.
- witwassen: oververtegenwoordiging van bepaalde branches, schijnbeheer.
- vrijplaatsen: campings/parken/ recreatiewoningen.

Hierbij moet worden opgemerkt dat de gemeente Aalten hierin niet (negatief) opvalt ten opzichte van andere regiogemeenten.

Bij de uitvoering van criminele activiteiten en voor het investeren van de verkregen winsten is de criminele ondernemer aangewezen op de mogelijkheden die de plaatselijke infrastructuur en faciliteiten bieden. De volgende aspecten maken de gemeente Aalten aantrekkelijk voor criminelen:

- beperkte capaciteit, zowel bij politie als gemeente;
- geografische ligging;
- groot buitengebied in combinatie met leegstand;
- economisch belang versus veiligheid;
- beleid (o.a. actualiseren Bibob-beleid, ondermijningsartikel in APV);
- grensgemeente.

Daarnaast hebben we een aantal 'blinde vlekken': locaties waar geen tot nauwelijks zicht op is, maar waar georganiseerde criminaliteit wel kan zijn:

Fysiek: industrieterreinen, bedrijfsverzamelgebouwen, leegstand buitengebied, campings en recreatiewoningen, locaties waar illegale bewoning plaatsvindt.

Fenomenen: faillissementsfraude, drugs, milieu, uitbuiting, dark web, witwassen.

Om als gemeente weerbaar te kunnen zijn tegen ondermijnende criminaliteit moet volgens het RIEC het beleid op orde zijn. Hiervoor is nodig:

- het hebben én toepassen van een up-to-date Bibob-beleid dat toepasbaar is op alle sectoren en beschikkingen;
- het voldoen aan het basisniveau met betrekking tot regelgeving/beleid voor hennepcriminaliteit, mensenhandel en Outlaw Motorcycle Gang (OMG) van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV);

- de inzet op het voorkomen en aanpakken van zorgfraude door het stellen van nadere voorwaarden aan een persoonsgebonden budget (pgb), het stellen van eisen aan zorgbureaus en het screenen van nieuwe zorgbureaus, evenals het houden van toezicht op de naleving van de Wmo;
- de inzet van toezicht en handhaving in ondermijning specifieke problematiek;
- het hebben van een vergunningsplicht in de Algemene plaatselijke verordening (APV);
- het opnemen van een sluitingsbevoegdheid in de APV indien er sprake is van ondermijnende criminaliteit (hierna 'het ondermijningsartikel');
- het hebben van integriteitsbeleid;
- het hebben van een Meldpunt Ondermijning.

In het boek 'We regelen het zelf wel' duikt Bram Endedijk de Brabantse onderwereld in. Een kijkje achter de deur van de drugsschuur van Europa. Dit boek is in 2018 tijdens een informatieavond aan de leden van de gemeenteraad uitgereikt.

Hoofdstuk 3 Van beeld naar aanpak

Via het ondermijningsbeeld hebben we zicht op wat er speelt in de samenleving en is er een handelingsperspectief geboden. In dit hoofdstuk komt het doel van de Aaltense aanpak aan de orde (3.1) en wat er al is gedaan (3.2).

3.1. Doel van de Aaltense aanpak

Het doel van de Aaltense ondermijningsaanpak is:

Samen met onze partners voorkomen en bestrijden van de onzichtbare criminaliteit die ons gezag ondermijnt en het vertrouwen van de samenleving in de autoriteiten aantast. Dit doen we door:

1. deze criminaliteit transparant en consequent aan te pakken;
2. criminele gelegenheidsstructuren tot een minimum te beperken;
3. onze partners, ondernemers en bewoners bewust te maken van en weerbaar te maken tegen deze vorm van criminaliteit.

In deze notitie worden de sporen en de bijbehorende aandachtspunten nader toegelicht. Voor een deel zal daarbij worden voortgebouwd op bestaand beleid en lopende activiteiten. Onderstaand is beschreven op welke manier er al aan ondermijning is gewerkt en wat er al is bereikt.

Om meer en betere resultaten te bereiken, zullen we ook op zoek gaan naar nieuwe instrumenten en slimme interventie strategieën. De verwachting is dat er meer en complexere casussen op ons af zullen komen die vragen om andere acties. Het idee is om meer samenhang te creëren tussen de verschillende activiteiten binnen onze organisatie en onze partners, ondernemers en bewoners bewust te maken van allerlei vormen van ondermijnende criminaliteit.

We gaan uit van het principe 'inzicht verplicht'. Door de intensivering van onze aanpak zullen we een beter en veelomvattender beeld krijgen van illegale activiteiten binnen onze gemeente. Het zal niet mogelijk zijn om op korte termijn aan alle signalen opvolging te geven. Deze versterking van onze informatiepositie stelt ons echter wel beter in staat om gefundeerde en effectieve keuzes te maken in de zaken die we met prioriteit oppakken en aanpakken.

Arrestatieteam doet inval in Aalten

Na een anonieme melding is in 2020 in een woning in Aalten een inval gedaan door het Landelijk arrestatieteam van de politie. Daarbij zijn naast een grote hoeveelheid hard- en softdrugs, ook wapens gevonden. De bij deze illegale praktijken betrokken personen zijn strafrechtelijk vervolgd.

3.2 Wat is er al gedaan in de gemeente Aalten?

Sinds dat het RIEC in het voorjaar van 2019 het ondermijningsbeeld voor de gemeente Aalten heeft aangeboden is er al een en ander gebeurd om de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit aan te pakken. Meerdere onderwerpen zijn sindsdien geregeld en in gang gezet.

3.2.1 Intern meldpunt Ondermijning

Naast bewustwording is het minstens zo belangrijk dat medewerkers van de gemeente signalen van ondermijning 'kwijt kunnen'. De gemeente heeft daarom een Meldpunt Ondermijning ingericht. Langzamerhand wordt de bekendheid van dit meldpunt binnen de organisatie steeds groter. Vanuit dit meldpunt kunnen de signalen worden uitgezet naar afdelingen die (proactief) kunnen acteren op de signalen of de signalen met gemeentelijke informatie kunnen verrijken. De binnen de organisatie aangewezen Ondermijningscoördinator heeft niet alleen kennis over ondermijnende criminaliteit, maar weet ook de weg binnen de verschillende gemeentelijke afdelingen/teams snel te vinden. Het meldpunt dient daarnaast als instrument om signalen van ondermijning op een centraal punt binnen de gemeente te verzamelen. Hierdoor kan een totaalbeeld aan signalen worden verkregen waarmee het zicht op (nieuwe vormen van) ondermijnde criminaliteit in de gemeente vergroot kan worden.

3.2.2 Lokaal Ondermijningsoverleg

De gemeente heeft een lokaal ondermijningsoverleg ingericht, waarbinnen gemeente en politie gezamenlijk kijken naar de signalen uit het ondermijningsbeeld. In dit overleg wordt een aantal signalen uit het werkbestand opgepakt. Het overleg is bedoeld voor integrale afstemming tussen de partners. Met betrekking tot de casuïstiek wordt de aanpak en werkwijze gezamenlijk bepaald. Geselecteerde signalen kunnen door eigen systeem-informatie en beschikbare informatie uit open bronnen verrijkt worden. Een signaal kan door één van de partners of in gezamenlijkheid op lokaal, districtelijk of eenheidsniveau worden opgepakt. Een signaal dat zich leent voor een integrale aanpak en past bij één van de RIEC-thema's kan ook in RIEC-verband verder worden behandeld. Het instellen van een lokaal ondermijningsoverleg is belangrijk voor een structurele borging en samenwerking met partijen die een rol spelen bij de aanpak van ondermijning. Tevens zorgt een vast overleg voor bekendheid met het onderwerp en vertrouwen in elkaar. Om de samenwerking op casusniveau te verbeteren is inmiddels ook de ODA en het RIEC als vaste partner van het overleg toegetreten. Dit maakt het nog beter mogelijk om concrete stappen te zetten in een (integrale) aanpak van ondermijnende activiteiten.

3.2.3 Werkgroep LAA / BSA

Op 20 november 2018 heeft het college besloten mee te doen met de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). Het gaat om zogenaamd risicogericht adresonderzoek, om zo de kwaliteit van de Basis Registratie Personen (BRP) te verbeteren. Hieruit is de projectgroep BSA (Binnengemeentelijke Samenwerking Adreskwaliteit) voortgekomen. Dit project is in oktober 2019 gestart en heeft als doelstelling een manier van werken te ontwikkelen waarbij door structurele en gestructureerde informatiedeling tussen interne en externe partners de adreskwaliteit van de gemeente voortdurend wordt verbeterd. Hierdoor kunnen, behalve optimalisering van de BRP, ook allerlei andere voordelen worden behaald, zoals het voorkomen en terugdringen van adres gerelateerde fraude (belasting-, uitkerings-, zorgtoeslagenfraude), het voorkomen en terugdringen van onderverhuur en overbewoning, het signaleren en terugdringen van verborgen ondersteunings- en zorgbehoefte en het signaleren en terugdringen van criminele activiteiten. Vanuit de organisatie participeren dan ook de volgende taakvelden binnen de projectgroep: Burgerzaken, KCC, Informatiebeheer, Belastingen, Zorg/WMO, Juridische Zaken, Handhaving en Ondermijning. Het is de bedoeling dat BSA intern leidt tot een andere, meer integrale benadering, waarbij de focus verschuift van het eigen belang van teams of afdelingen naar hoe we elkaar kunnen versterken. Teams krijgen hierdoor meer begrip voor elkaars werkzaamheden, hetgeen uiteindelijk de efficiency ten goede komt.

De voornaamste externe partners zijn: de Woonplaats, Figulus (i.v.m. begeleiden vluchtelingen), Laborijn, Stadsbank, ODA, politie/wijkagenten, Belastingdienst en CJIB.

LAA / BSA is dus een continu proces waarbij interne en externe ketenpartners, met inachtneming van de privacyregeling, informatie uitwisselen. Het taakveld LAA / BSA is er in eerste instantie op gericht om voortdurend de BRP te optimaliseren. Als gevolg daarvan kunnen positieve neveneffecten op

diverse andere beleidsterreinen optreden. Het gaat om kruisbestuiving over en weer tussen de verschillende taakvelden.

3.2.4 Regisseur Zorg en Veiligheid / MDO

De binnen de organisatie aangestelde Regisseur Zorg en Veiligheid heeft een regisserende rol (en monitort) bij complexe (zorg)casussen, waarbij de veiligheid van personen in het gedrang is of kan komen. Meestal gaat het daarbij om meervoudige problematiek waar meerdere partijen en/of hulpverleners bij betrokken zijn. Vroegtijdig signaleren en melden van problematiek is van groot belang. Dit kan voorkomen dat een casus escaleert of acuut wordt.

De regisseur Z&V bepaalt de urgentie van een casus en kan, indien nodig, opschalen naar management, burgemeester, Veilig Thuis, Veiligheidskamer, etc. De regisseur Z&V werkt altijd integraal. Een goede samenwerking met externe partners (zoals Politie, Woonplaats, Hulpverlening, GGZ en Veilig Thuis) is daarom van cruciaal belang. Even belangrijk is de samenwerking intern (met de afdeling Sociaal Domein, taakvelden Handhaving, Openbare orde, ODA, RIEC en Ondermijning). Casussen waarin gezamenlijk via een multidisciplinair overleg (MDO) wordt opgetrokken zijn bijvoorbeeld:

- huiselijk geweld én dierenmishandeling én milieuwet-overtredingen én verslavingsproblematiek;
- drugsverslaving én schulden én mensenhandel én burenoverlast;
- adresfraude én verwaarlozing kinderen én financiële problematiek.

Het gaat dus om de combinatie van verschillende (zorg)problemen wat maakt dat de casus complex is en waardoor we integraal samenwerken en communiceren. Voor de goede orde: bij slechts een beperkt aantal casussen speelt ondermijning een rol.

3.2.5 Taakveld Handhaving en ondermijning

Drugshandel, uitbuiting, mensenhandel, illegale hennepcultuur in woningen, drugslabs in bedrijfspanden of in het agrarische gebied. Dit zijn allemaal voorbeelden van georganiseerde criminaliteit. Om deze criminele activiteiten te stoppen en te voorkomen is het belangrijk dat de politie en de gemeente nauw met elkaar samenwerken. De toezichthouders en de boa's zijn de oren en ogen van de gemeente en hebben zodoende een sterke signaalfunctie. De samenwerking met de politie gaat bijzonder goed.

In het kader van de integrale aanpak van hennepkwekerijen worden zowel strafrechtelijke maatregelen genomen als bestuursrechtelijke maatregelen. Wanneer een pand wordt gebruikt voor hennepcultuur dan sluit de burgemeester deze normaal voor een periode van drie maanden. Dat is deze bestuursperiode al zeven keer gebeurd.

Het is op grond van artikel 2:41 van de Algemene plaatselijke verordening verboden een gesloten woning binnen te treden. De boa's ondersteunen bij het verzegelen van de woning en houden gedurende de periode van sluiting toezicht.

Ook houden de toezichthouders/boa's toezicht op horecabedrijven. Zonder de benodigde vergunningen is het verboden om in de gemeente Aalten een openbare inrichting te exploiteren. Een nieuwe exploitant dient eerst over de benodigde vergunningen te beschikken alvorens hij of zij met zijn of haar bedrijf open mag.

In 2019 is Club Dejavu in Dinxperlo door de burgemeester definitief gesloten. Dit vanwege ernstige problemen in het kader van de openbare orde en veiligheid. De gemeentelijke toezichthouders/boa's hebben hier, samen met de politie, een belangrijke rol gespeeld.

De burgemeester heeft in 2020 een horecabedrijf in Dinxperlo in het kader van de openbare orde en veiligheid tijdelijk gesloten. Ook hier houden de toezichthouders/boa's gedurende de periode van sluiting toezicht.

Binnen de gemeente Aalten wordt integraal samengewerkt aan casuïstiek. Naast de reguliere controles van de horeca vinden ook periodiek integrale gezamenlijke controles bij horecabedrijven plaats door meerdere instanties, waaronder (buur)gemeenten, politie, NVWA, Douane, Laborijn en UWV. De integrale controle door meerdere handhavinginstanties tegelijk heeft als bijkomend voordeel dat deze werkwijze het leerproces van onze medewerkers ten goede komt. De toezichthouders van de betrokken instanties kunnen over en weer in elkaars keukens kijken en bij toekomstige handhavingskwesties weet men elkaar sneller te vinden. Kortom, deze werkwijze bevordert de onderlinge samenwerking.

Het taakveld Handhaving is ook bezig met de controle van huisvesting van arbeidsmigranten. Niet alleen komen er bij de gemeente overlastmeldingen binnen, maar daarnaast zijn er – zowel bij politie als gemeente – ook signalen van arbeidsuitbuiting.

In voorkomende gevallen wordt ook hier gekozen om een integrale gezamenlijke controle uit te voeren. Dit in verband met het overlappende belang dat alle partijen hebben.

In dit kader zijn in 2020 meerdere woningen waarin arbeidsmigranten waren gehuisvest gecontroleerd.

Naast de toezichthouders/ boa's van team Organisatie & Welzijn hebben ook de collega's van team Openbare Ruimte – bouw- en woningtoezicht hun medewerking aan deze controles verleend.

Daarnaast hebben de volgende externe handhavingspartners, ieder vanuit zijn eigen rol, aan deze controles meegedaan: de politie (wijkagenten en Afdeling Vreemdelingen Identificatie en Mensenhandel (AVIM), brandweer, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW). Tijdens deze controles werden de handhavingsinstanties bijgestaan door een tolk.

De toezichthouders van de gemeente richtten zich daarbij met name op de vraag of de locatie in strijd is met het bestemmingsplan of dat er sprake is van een (brand)onveilige situatie als bedoeld in de Wabo. Indien sprake is van overtredingen wordt door het college een last onder dwangsom opgelegd. Het doel hiervan is om de situatie in overeenstemming met wet- en regelgeving te brengen en herhaling van de overtreding te voorkomen.

Ondermijning wordt steeds meer ingebed in de organisatie. Dit geldt ook voor de handhavingswerkzaamheden van het team Organisatie & Welzijn. Het taakveld Handhaving participeert bijvoorbeeld ook binnen de Projectgroep Binnengemeentelijke Samenwerking Adreskwaliteit (zie onderdeel 3.2.3). Deze projectgroep komt voort uit de Landelijke Aanpak Adresfraude (LAA). Deze projectgroep heeft tot doel adresfraude tegen te gaan. Bij verdachte situaties worden de toezichthouders van het team Organisatie & Welzijn ingeschakeld. Vaak is bij adresfraude ook sprake van uitkeringsfraude. In voorkomende gevallen wordt afstemming gezocht met andere handhavingsinstanties: Laborijn of UWV.

Tot slot is het van belang dat de gemeente handhaaft op het beleid dat zij heeft opgesteld. Wanneer bij criminelen bekend wordt dat de gemeente een zogeheten 'wel blaffen, niet bijten' aanpak hanteert, kan het aantrekkelijk voor hen worden om zich naar onze gemeente te begeven ten behoeve van het ontplooiën van criminele activiteiten.

3.2.6 Regionale samenwerking

Ondermijning beperkt zich niet tot gemeentegrenzen. Daarom is het noodzakelijk dat de overheid als 'één overheid' tegen ondermijning optreedt. Regionale samenwerking is daarbij noodzakelijk en onontkoombaar. De gemeente Aalten participeert in deze samenhangende regionale aanpak, bestaande uit:

1. Districtelijke aanpak Noord en Oost Gelderland

De gemeente Aalten behoort tot de politie Eenheid Oost Nederland, met daaronder het district Noord en Oost Gelderland.

In de vastgestelde Veiligheidsstrategie 2019-2022 ligt de regionale focus binnen ondermijning vooral op de teelt van hennep en het vervaardigen van synthetische drugs, omdat dat de grootste en meest dominante vorm van ondermijning in Oost Nederland is. Vanuit dit kader werken de gemeenten samen aan een gezamenlijke werkwijze en aanpak.

2. Plan van aanpak Ondermijning Achterhoek

De gemeente Aalten werkt samen met de politie, het OM en het RIEC aan de bestrijding van de georganiseerde, ondermijnende criminaliteit. Om de onderlinge afstemming tussen gemeenten te verbeteren is gekozen voor een brede aanpak in regionaal verband.

De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude-IJsselstreek, Montferland en Winterswijk willen één front vormen tegen ondermijning. Binnen de gemeenten spelen over het algemeen dezelfde thema's en liggen dezelfde opgaven op tafel. Het regionaal oppakken van deze opgaven is efficiënt, immers niet elke gemeente hoeft het zelf te doen. Ook zorgt dit ervoor dat er tussen de gemeenten onderling geen waterbedeffect ontstaat.

Het front dat de gemeenten willen vormen dient een fundament te hebben dat uit twee delen bestaat. Een deel dat de werkwijze van casuïstiek versterkt en een deel dat de fenomeengerichte aanpak versterkt. Bovenop dit fundament komen drie pijlers te staan. De eerste pijler is een sterke informatiepositie: (beter dan nu) weten wat er in de Achterhoek speelt. De tweede pijler is een sterk

bewustzijn van de schadelijkheid van ondermijning. De derde pijler is een sterk beleid en een sterke uitvoering.

Op basis van de ondermijningsbeelden van de individuele gemeenten, is een gezamenlijke aanpak "Ondermijning Achterhoek" opgesteld. Wat we als regiogemeenten gaan doen, staat in het Plan van aanpak Ondermijning Achterhoek beschreven. Voor de aanpak van ondermijning in de Achterhoek geeft dit een grote impuls.

Gekozen is om de volgende thema's gezamenlijk aan te pakken.

- drugscriminaliteit;
- fraude;
- witwassen;
- mensenhandel;
- milieucriminaliteit.

Vastgesteld is dat deze vormen van criminaliteit op de volgende locaties voorkomen:

- woonwijken;
- winkelgebieden;
- bedrijventerreinen;
- buitengebied;
- campings en recreatieparken.

3. Achterhoekse opgaveregisseur Ondermijning

Het onderwerp 'ondermijning' staat hoog op de agenda. De provincie Gelderland presenteerde onlangs het 'Rode Draden Beeld', een overzicht van de meest voorkomende beelden van ondermijning in de provincie. De aanpak van ondermijning is een regionale opgave, het stopt niet bij de gemeentegrens. Alle Achterhoekse gemeenten hebben het thema ondermijning als prioriteit benoemd in het Integraal Veiligheidsbeleid. Ondermijning is bij uitstek een opgave die vraagt om een regionale aanpak.

De Achterhoekse gemeenten hebben de handen ineengeslagen voor een gezamenlijke aanpak van ondermijning, onder andere door de aanstelling van een regionale projectleider. Onder zijn coördinatie is het Plan van aanpak Ondermijning Achterhoek tot stand gekomen.

Met een regionale aanpak van ondermijning wordt de lokale aanpak versterkt. Er ontstaat uniformiteit en door gezamenlijk op te trekken, kunnen kennis en best practices worden gedeeld. En door samen te werken, wordt zowel op lokaal als op regionaal niveau een duidelijk signaal afgegeven dat ondermijning in de Achterhoek geen voet tussen de deur krijgt.

Daarbij komt dat de lokale coördinatoren Ondermijning veel tijd kwijt zijn aan de "waan van de dag", door de verschillende incidenten en ontwikkelingen die spelen binnen de gemeente. De regionale coördinator Ondermijning ondersteunt de gemeenten in de aanpak van ondermijning. Hierdoor krijg je op de thema's een uniforme aanpak.

Ook volgt de regionale coördinator Ondermijning de landelijke, provinciale en regionale ontwikkelingen en is hij belast met het werven van fondsen voor de aanpak van ondermijning.

Tot slot fungeert de regionale coördinator als onafhankelijke aanjager. Hij is bij uitstek in de positie om binnen de setting van de regio Achterhoek doorbraken te forceren en koers te houden.

3.2.7 KVO's

Sinds een aantal jaren zijn de KVO-projecten 'Bedrijfsterreinen' en 'Winkelterreinen' operationeel. KVO staat voor Keurmerk Veilig Ondernemen.

De gemeente Aalten wil de veiligheid op de bedrijventerreinen en in de winkelgebieden versterken. Een effectieve aanpak van criminaliteit en onveiligheid kan alleen als gemeente, ondernemers, politie, brandweer/ veiligheidsregio en andere betrokken partijen op het bedrijventerrein samen optrekken en hun visie op veiligheid op elkaar afstemmen. Er moet inzicht zijn in de problemen die er spelen en er moet een gezamenlijk doel zijn. Samen worden afspraken gemaakt over de aanpak. De verschillende partijen werken structureel samen aan een toekomstbestendige aanpak van de veiligheidsvraagstukken op respectievelijk de bedrijventerreinen en het winkelgebied in Aalten. Het CCV (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid) is gevraagd een rol te spelen bij de realisatie van deze aanpak. Het CCV is vanuit haar expertise een belangrijke partij op dit thema. Het CCV biedt ondersteuning en advies op het gebied van veiligheid waaronder ondermijning.

Om dit proces vorm te geven maakt het CCV gebruik van de aanpak Veilig Bedrijventerrein c.q. Veilig Winkelgebied, waarbij publiek-private samenwerking centraal staat.

Bij het KVO-‘Bedrijventerreinen’ staat naast de samenwerking met andere overheidsinstanties de samenwerking met de IKAD centraal. De IKAD wordt daarin bijgestaan door het beveiligingsbedrijf Veneberg Security. Bij de KVO-‘Winkelterreinen’ wordt in de private sector met de winkeliersvereniging NOVA samengewerkt.

In deze aanpak draait alles om het gezamenlijk maken van afspraken en het controleren op de naleving van de gemaakte afspraken volgens de Plan-Do-Check-Actcyclus. Het is een methodiek die structuur in het proces aanbrengt.

Het traject begint met het vormgeven van de samenwerking, gevolgd door een goede inventarisatie van de veiligheidsproblemen: de incidenten, de ervaringen van ondernemers en een schouw van het gebied. Op basis hiervan worden de grootste knelpunten duidelijk, die op hun beurt de basis vormen voor de selectie van maatregelen. Een en ander leidt tot concrete afspraken voor alle betrokken partijen en uiteindelijk tot een samenwerkingsconvenant.

Inmiddels is ook de Projectgroep Keurmerk Veilig Ondernemen –‘Buitengebied’ gestart. De opzet is gelijk aan de al langer lopende KVO’s ‘Bedrijfsterreinen’ en ‘Winkelterreinen’. Het deelnemersveld is toegesneden op de locatie ‘buitengebied’. Binnen deze projectgroep participeren: CCV, gemeente, politie, brandweer/VNOG, ODA, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, LTO Oost Achterhoek, WBE Aalten, Vereniging Natuurmonumenten en Platform Aalten.

Het speerpunt van het CCV en daarmee ook van de KVO’s ligt op het gebied van preventie en voorlichting.

De gemeente organiseerde in mei 2021 in samenwerking met het CCV, IKAD, politie en Meld Misdaad Anoniem een voorlichtingsavond voor ondernemers en belangstellenden over ondermijnende criminaliteit. Het centrale thema was de invloed die de georganiseerde misdaad uitoefent op het bedrijfsleven. In verband met de coronamaatregelen werd de talkshow “KIEK UUT” online gehouden. Het is de bedoeling dat voor de veiligheid van inwoners en ondernemers in het buitengebied binnenkort een gelijksoortige voorlichtingsavonden wordt georganiseerd. Tijdens deze avonden wordt verteld over de verschillende soorten van georganiseerde criminaliteit in het buitengebied. Het thema ‘het verhuren van schuren’ wordt nader toegelicht. De laatste anderhalf jaar hebben we vanwege corona weinig publieksactiviteiten kunnen organiseren. Zodra de situatie het weer toelaat zullen deze bijeenkomsten op locatie en in fysieke vorm worden georganiseerd.

3.2.8 Project Ariadne

Sinds een aantal jaren zien we in toenemende mate ondermijnende criminaliteit op en rondom vakantieparken in de provincie Gelderland. In december 2017 hebben vertegenwoordigers van gemeenten, politie, Openbaar Ministerie en provincie Gelderland deze problematiek besproken in een bestuurlijk overleg. Op basis van verkregen informatie uit handhavingsacties op vakantieparken is het volgende beeld gedeeld: we zien duidelijke signalen van mogelijke vermenging van boven- en onderwereld op en om vakantieparken (deze wijzen enerzijds op personen en/of organisatie en anderzijds op bepaalde fenomenen); er is sprake van een omvangrijke groep mensen met diverse sociale problematieken die op vakantieparken wonen, omdat ze in het reguliere aanbod geen passende woonruimte kunnen vinden, en; het zicht op de exacte omvang hiervan is er niet of nauwelijks met uitzondering van die gemeenten die actief en consequent handhaven en informatie verzamelen. Het beeld is dat overheidsinstanties nog te weinig weten wat er zich op de vakantieparken afspeelt. Het verkrijgen van een goede informatiepositie blijkt – bij herhaling – erg lastig. Toezicht en handhaving kan, kwalitatief en kwantitatief, nog een verbeterslag maken. De samenwerking tussen de partners heeft daarbij nog te vaak een ad hoc karakter. Een georganiseerde en structurele aanpak (integraal) komt hierdoor nog te weinig tot uiting. De ambitie van het Ariadne project is om door samenwerking en het bundelen van krachten verloedering van recreatieparken te voorkomen en eventueel te bestrijden en daarnaast waar dit voorkomt ondermijnende criminaliteit op en rondom vakantieparken effectief aan te pakken.

Gekozen is voor de volgende strategieën: het inzetten van een expertteam dat gemeenten adviseert en ondersteunt bij een effectieve integrale aanpak; samenwerking tussen gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie te organiseren en structureel in bedden en de informatiepositie van de (overheids)partners helpen te versterken door het verzamelen en analyseren van informatie. Het Ariadne project doorkruist bestaande bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de partners niet. Het project ondersteunt de partners om te komen tot een integrale aanpak van het probleem.

De gemeente Aalten heeft besloten om zich aan te sluiten bij het project Ariadne, waardoor meer zicht op de parken en campings binnen onze gemeente ontstaat. Op twee parken is sindsdien een bestuurlijke controleactie uitgevoerd: camping Karpermeer en recreatiepark Schepersveld. De exploitant van camping Karpermeer is door de gemeente aangeschreven op het naleven van de planregels van het bestemmingsplan (geen permanente bewoning). Deze procedure is inmiddels afgerond. De exploitant heeft zich niet alleen neergelegd bij de opgelegde last onder dwangsom, met als inhoud dat de onrechtmatige bewoning per 1 januari 2022 beëindigd dient te zijn, maar ook toegezegd zelf actief mee te werken aan de beëindiging van het onrechtmatig gebruik.

3.2.9 Wet Damocles

Artikel 13b van de Opiumwet geeft de burgemeester de bevoegdheid een last onder bestuursdwang op te leggen wanneer in woningen of panden druggerelateerde activiteiten plaatsvinden. Dit betekent dat wanneer in een pand drugs wordt aangetroffen de burgemeester deze gedurende een bepaalde periode kan sluiten. Opgemerkt zij dat de samenwerking met de politie daarbij erg goed is.

In het kader van de integrale aanpak van hennepkwekerijen worden zowel strafrechtelijke maatregelen genomen als bestuursrechtelijke maatregelen. Een sluiting op grond van artikel 13b Opiumwet betreft een bestuursrechtelijke maatregel. Een sluiting heeft betrekking op het pand en richt zich daarom niet alleen tot de bewoners, maar ook tot de eigenaar ervan. Het staat los van de persoonlijke verwijtbaarheid of betrokkenheid van een persoon of bedrijf. Daarop richt zich het strafrechtelijk onderzoek door politie en justitie.

Voor de toepassing van de bevoegdheid van artikel 13b van de Opiumwet heeft de burgemeester bij besluit van 5 december 2017 het zogenaamde Damoclesbeleid vastgesteld. Dit beleid richt zich onder meer op wat te doen bij het aantreffen van drugs in of bij woningen en/of lokalen. In het beleid is opgenomen dat, wanneer in een woning voor de eerste keer een hennepkwekerij wordt geconstateerd, volstaan wordt met een waarschuwing, tenzij zwaarwegende redenen tot een directe sluiting voor drie maanden dwingen. Wanneer het een huurwoning betreft, wordt samengewerkt met woningbouwcorporaties.

Het beleid bevat een niet limitatieve lijst van indicatoren aan de hand waarvan wordt beoordeeld of er sprake is van een zo ernstig geval dat directe sluiting is geboden. Ook wordt de politie hier om advies gevraagd.

De laatste jaren worden door de politie in de gemeente Aalten steeds meer hennepplantages ontdekt en ontmanteld. Ook is meerdere keren een handelshoeveelheid drugs in een woning aangetroffen. In enkele gevallen is door de burgemeester volstaan met het geven van een bestuurlijke waarschuwing, bijvoorbeeld vanwege medische redenen. In de meeste zaken werd het gezien de ernst van de feiten door de burgemeester noodzakelijk geacht om van de gebruikelijke waarschuwing bij eerste constatering af te zien en per direct over te gaan tot een tijdelijke sluiting voor de duur van drie maanden.

Hennepkwekerijen zitten in huizen of in schuren, soms vanaf de straat niet te zien of te ruiken. Soms achter afgeplakte ramen. Een oogst van tweehonderd planten levert zo'n € 23.000,- op (elke acht weken kan worden geoogst). Van de organisator tot de verhuurder van de kweekplek: iedereen verdient eraan.

Er is becijferd dat in Nederland in de wereld van de drugs jaarlijks tientallen miljarden euro omgaat. Geld waarmee criminelen zichzelf een machtspositie in de maatschappij creëren.

Met de beperkte politiecapaciteit moeten we vooral de burgerkracht versterken en beter benutten. Dit is al redelijk succesvol. Het aantal tips en MMA-meldingen neemt toe evenals het aantal opgespoorde hennepplantages.

Handel in illegaal vuurwerk

Evenals de handel in drugs levert ook de handel in illegaal vuurwerk een 'behoorlijk verdienmodel' voor criminelen op. Doordat de gemeente Aalten aan de grens ligt is het aannemelijk dat ook hier doorstroom van illegaal vuurwerk plaatsvindt. Door het vuurwerkverbod van afgelopen jaar is hieraan door de politie meer prioriteit aan dit onderwerp gegeven. En dat bleek terecht. In Winterswijk is bijvoorbeeld door de burgemeester vanwege de handel en opslag van illegaal professioneel vuurwerk in het kader van versterking van de openbare orde en veiligheid een woning tijdelijk gesloten (op grond van de gemeentewet).

In onze gemeente is door de politie rondom de laatste jaarwisseling in een woning ook een grote hoeveelheid illegaal professioneel vuurwerk aangetroffen. Mede op advies van de politie is hier volstaan met een bestuurlijke waarschuwing.

De bovenstaande foto heeft betrekking op een pand in Dinxperlo.

De politie heeft naar aanleiding van een melding van de Koninklijke Marechaussee in 2020 in het bedrijfspand het volgende aangetroffen:

- een volledig in werking zijnde hennepkwekerij met 2000 hennepplanten;
- een kwekerij die voor langere duur was ingericht en, op basis van schatting, ruimte zou hebben geboden voor ongeveer 16.000 hennepplanten;
- de grootte en professionaliteit van de inrichting van deze kwekerij maakt dat hier gesproken kan worden van een hennepfabriek in plaats van een hennepkwekerij;
- in het kantoorgedeelte van het bedrijfspand was een ruimte ingericht als kantine/keuken en/of woonkamer. Achter deze kantine/keuken en/of woonkamer was in een kamer apart een tweepersoonsbed ingericht/opgemaakt.

Op het perceel werden zes personen aangetroffen, die allen door de politie zijn aangehouden. Van meerdere aangehouden personen is bekend dat zij eerder zijn veroordeeld voor gepleegde drugsdelicten (overtreding van de Opiumwet).

Naast de inbeslaggenomen attributen ten behoeve van een kwekerij is er door de politie drie voertuigen, elf mobiele telefoons en ongeveer 1.000 euro aan contant geld in beslag genomen.

3.2.10 Project Leerlingalert

De insteek van het project is om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit stappen.

Alle derdejaars (in eerste instantie) van Christelijk College Schaersvoorde locaties Stationsplein en Dinxperlo kregen eind 2020 op school een les aangeboden uit het programma Leerlingalert. De les maakt onderdeel uit van de totale aanpak tegen ondermijnende criminaliteit in de regio.

Ouders en docenten volgden het programma Ouderalert via een webinar. Zij kregen op deze manier les over jongeren en georganiseerde criminaliteit.

De praktijk: leerlingen worden geronseld door criminelen om vervolgens ingezet te worden om drugs te vervoeren, dealer te worden, illegaal vuurwerk te verhandelen, hennep toppen te knippen of geld wit te wassen, bijvoorbeeld door hun bankrekening ter beschikking te stellen. De verleiding is groot, want er kan veel geld verdiend worden. Voor de jongeren was dat de afgelopen periode extra aantrekkelijk, omdat veel bijbaantjes door COVID-19 zijn gestopt.

Met het programma Leerlingalert wordt duidelijk gemaakt dat wanneer je eenmaal in het criminele circuit zit het dan erg moeilijk is om eruit te komen. Met het Alert-programma willen we voorkomen dat jongeren die stap in de criminele wereld zetten, met het gevaar dat ze hun toekomst vergooien. Ook wordt tijdens de les besproken hoe je de eerste stap zet om eruit te komen. Tijdens deze lessen sluiten lokale zorg- en veiligheidspartners aan, zoals Figulus en de politie. Zo wordt het netwerk rondom jongeren versterkt.

Het ronselen van jongeren door criminelen is geen exclusief probleem van een school: het is een maatschappelijk probleem.

Wilma van Velden, rector Schaersvoorde: *“Op Schaersvoorde willen we onze leerlingen voorbereiden op hun rol in de samenleving. Stevig in je schoenen staan zodat je zelf goede keuzes kunt maken, is heel belangrijk. Daarom besteden we graag aandacht aan dit maatschappelijke probleem”.*

Het Alert-programma zet in op bewustwording. Het taboe jongeren en criminaliteit wordt bespreekbaar gemaakt. De lessen zijn ontwikkeld door experts vanuit de veiligheid-, zorg- en onderwijssector. Er wordt inzicht gegeven in de omvang van de georganiseerde misdaad en de verwevenheid met de legale bovenwereld. Leerlingen, ouders en docenten herkennen aan het einde van de les welke signalen wijzen op georganiseerde criminaliteit. Ze weten waarom juist jongeren geronseld worden en hoe daarop te reageren. Ouders en docenten krijgen inzicht hoe zij signalen van mogelijke betrokkenheid van jongeren in het criminele circuit kunnen herkennen en wat dan te doen. Het Programma wordt gefinancierd door de provincie Gelderland en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het is de bedoeling dat Leerlingalert een vast onderdeel van het lesprogramma op school wordt.

Ouderalert: over drugsindustrie en -gebruik

Een veilige leefomgeving voor kinderen spreekt niet meer vanzelf. De leefwereld van onze jongeren verandert snel en allen die bij het opgroeien van jongeren een rol hebben, moeten meebewegen om hen weerbaar te maken.

In de gemeente Aalten is het gebruik van ‘Poes’ (een soort drugs, ook wel ‘Miauw Miauw’ of 3MMC) onder jongeren veel in het nieuws geweest. Hoewel de webinar Ouderalert niet specifiek over drugsgebruik ging (wel over de drugsindustrie), sloot Iriszorg wel aan. Iriszorg biedt ouders de mogelijkheid aan om samen een ‘Homeparty’ te organiseren over verslavingsproblematiek en middelengebruik.

Rond de opkomst van designerdrugs heeft de gemeente ook alle 1600 ouders van vo-scholieren een zogenaamde bewustwordingsbrief gestuurd en daarin gewezen op de gevaren van deze erg verslavende drug.

De foto is door de politie gemaakt bij het aantreffen van de hennepkwekerij in het bedrijfspand in Dinxperlo. In het pand is een volledig in werking zijnde hennepkwekerij met 2000 hennepplanten aangetroffen.

Deze foto van de politie laat zien dat de hennepkwekerij in het bedrijfspand in Dinxperlo werd opgeschaald. De kwekerij was voor langere tijd ingericht en zou op basis van schatting ruimte hebben geboden voor ongeveer 16.000 hennepplanten.

3.2.11 MMA

Oplettende burgers en ondernemers kunnen een nuttige ondersteuning zijn voor de politie en gemeenten in de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

De gemeente Aalten en Meld Misdaad Anoniem (MMA) zijn daarom een samenwerkings-overeenkomst aangegaan. Sinds 1 april 2021 is Aalten officieel aangesloten bij het landelijke meldpunt MMA. Dit is een onafhankelijk meldpunt, waar mensen anoniem informatie kunnen geven over criminaliteit en misdaad. Juist die anonimiteit is belangrijk, zodat men zonder angst meldingen kan doen. Hierdoor zal naar verwachting de meldingsbereidheid van de burger toenemen. De meeste meldingen worden door de politie opgepakt. Bijvoorbeeld wanneer men het idee heeft dat er in de buurt een hennepkwekerij is, drugs wordt verhandeld of ingebroken wordt. Echter, meldingen zoals bijvoorbeeld over zorgfraude, adresfraude en handhavingszaken zijn specifiek voor de gemeente om op te pakken. Bijkomend voordeel is dat door de aansluiting bij MMA de samenwerking tussen gemeente en politie (nog) beter zal verlopen. De gemeente Aalten was de eerste gemeente binnen de Achterhoek die is toegetreden. Ook de gemeente Montferland is inmiddels toegetreden. Waarschijnlijk volgen er binnenkort nog meer Achterhoekse gemeenten. Het meldpunt MMA is zeven dagen per week, 24 uur per dag, bereikbaar via 0800 7000.

Melden is altijd belangrijk; het biedt meer inzicht en draagt bij aan informatie-uitwisseling tussen afdelingen.

Denk niet...

- *Er gebeurt toch niks mee*
- *Het stelt niet zo veel voor*
- *Ik moet het zeker weten voordat ik meld*
- *Ik ga niet over criminaliteit*
- *Dat weten ze toch al*

Melden is jouw taak; je hoeft het niet op te lossen!

3.2.12 Aanpassing beleid: APV

De bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit is een belangrijk samenstellend onderdeel van de integrale, gezamenlijke strijd tegen ondermijning door politie, justitie, gemeenten, belastingdienst en andere instanties.

In dit kader vormt de Algemene plaatselijke verordening (APV) een geschikt aanvullend instrument. Op 13 juli 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met een wijziging van de APV. De aanleiding voor de wijzigingen ligt met name in de noodzaak van het voorkomen en tegengaan van (criminele) ondermijning. Er zijn meerdere ondermijningsartikelen in de APV opgenomen. Deze regels zijn extra belastend voor personen en bedrijven wiens handelen een bedreiging vormt voor de openbare orde en de veiligheid. Met onderstaande APV-bepalingen is de gemeente goed voorbereid en kan ondermijning zo veel mogelijk worden voorkomen of bestreden.

In de APV is bij het onderwerp 'samenscholing en ongeregelheden' nu specifiek een verbod op vechten in de openbare ruimte dan wel het plegen van openbare geweldpleging opgenomen. Ook is het artikel 'ordeverstoring bij evenementen' uitgebreid. Dit in de strijd tegen de zogenaamde Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's). Hun activiteiten zijn veelal in strijd met de openbare orde. In dit verband is ook het "verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties" aan de APV toegevoegd. De gebiedsontzegging is aangescherpt. Naast dat iemand de openbare orde verstoort en zich daarbij gedraagt in strijd met de bepalingen van de APV kan gebiedsontzegging ook wenselijk zijn als sprake is van strafbare feiten.

Het aantal openbare inrichtingen die op grond van de APV een exploitatievergunning nodig hebben is uitgebreid, zodat ook deze bedrijven aan een Bibob-onderzoek kunnen worden onderworpen.

Tot voor kort gold eigenlijk alleen voor horecabedrijven de verplichting van een exploitatievergunning. Dit geldt nu ook voor pensions en Bed & Breakfasts (B&B's) met minimaal zes gastenkamers. De vergunningplicht geldt ook voor de grotere campings en vakantieparken en voor de zogenaamde "24-7" fitnesscentra en sportscholen.

Naast de eis van het aanleveren van een recente Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) vindt, naar analogie van de eisen zoals deze gesteld worden in de Alcoholverwet, altijd een antecedententoets van de exploitant en leidinggevende plaats. De burgemeester kan de vergunning weigeren als moet worden aangenomen dat de exploitant of de leidinggevende in enig opzicht van slecht levensgedrag is.

Er is een ondermijningsartikel opgenomen om een malafide ondernemersklimaat aan te pakken. Op grond hiervan heeft de burgemeester de bevoegdheid om gebieden en gebouwen aan te wijzen waarin het zonder een door hem verleende vergunning verboden is bepaalde bedrijfsmatige activiteiten uit te oefenen. Ook kan de burgemeester in het belang van de openbare orde en veiligheid bedrijfsmatige activiteiten aanwijzen waarvan de uitoefening verboden is zonder een vergunning. De burgemeester heeft op grond van de APV nu ook de bevoegdheid om voor publiek toegankelijke ruimten te sluiten. Het doel van deze sluitingsbevoegdheid is het herstel van de openbare orde, de veiligheid of zedelijkheid. Aanhoudende en ontoelaatbare overlast kan worden bestreden. Georganiseerde criminaliteit in en vanuit voor publiek openstaande gebouwen kan hiermee worden aangepakt.

Hoofdstuk 4 Acties die nog op stapel staan

In het vorige hoofdstuk 3 hebben we aangegeven wat er al is gedaan dan wel welke acties zijn opgestart in de strijd tegen ondermijning. In dit hoofdstuk laten we zien wat we nog willen doen. Daarbij zal uiteraard worden voortgeborduurd op de lopende activiteiten.

4.1 Wet Bibob

In de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit adviseert het RIEC ons om naast de APV ook het bestaande Bibob-beleid aan te passen. Uitgangspunt is om het beleid binnen de regio uniform vast te stellen. Gemeenten kunnen met behulp van de Wet Bibob de integriteit van ondernemers en activiteiten toetsen. Met de Wet Bibob kan worden voorkomen dat de gemeente onbewust faciliteert bij criminele activiteiten door aan ondernemingen of voor activiteiten vergunningen te verlenen, subsidies te verstrekken of vastgoedtransacties aan te gaan. De Wet Bibob maakt het mogelijk om ondernemers en activiteiten te toetsen op strafbare feiten, de financiering in de onderneming en zeggenschap. Indien sprake is van een ernstig vermoeden dat er crimineel vermogen wordt ingebracht, of dat sprake is van duidelijke betrokkenheid bij criminele activiteiten, dan kan een vergunning worden geweigerd of ingetrokken of kan worden besloten geen vastgoedtransactie aan te gaan. In de Wet Bibob is opgenomen welke beschikkingen getoetst kunnen worden aan de Wet Bibob. In beginsel is voor alle gemeentelijke vergunningen een Bibob-toets mogelijk. Uitgangspunt is wel dat sprake moet zijn van een vergunningplicht. Het toepassen van de Wet Bibob hangt dus nauw samen met het vergunningstelsel van de gemeente.

In de gemeente Aalten wordt de Wet Bibob eigenlijk alleen bij de sector 'horeca' ingezet. Incidenteel vindt bij 'verdachte situaties' ook bij aanvragen om een omgevingsvergunning een Bibob-toets plaats.

Deze onderzoeken hebben ertoe geleid dat de laatste jaren meerdere horecavergunningen zijn geweigerd en aanvragen buiten behandeling zijn gelaten, omdat deze onvolledig waren en desgevraagd niet werden aangevuld. In een enkel geval is een horecavergunning, mede op advies van het RIEC en politie, definitief ingetrokken.

Ook is in het kader van het aanscherpen van ons Bibob-beleid in de Verordening voorzieningen huisvesting Aalten 2021 alvast opgenomen dat de gemeente een Bibob-toets kan uitvoeren met betrekking tot overheidsopdrachten. Een specifiek beleid daartoe ontbreekt echter. Het ad hoc toepassen van de Wet Bibob zonder beleid kan de gemeente problemen opleveren. Per situatie moet dan gemotiveerd worden waarom er een Bibob-toets plaatsvindt.

Het beleid is nog niet uitgebreid met de mogelijkheden die de wetswijziging in 2013 gemeenten biedt. Sindsdien is ook voor de sectoren Vastgoedtransacties, Seksinrichting, Omgevingsvergunning Milieu en Bouwen, Subsidies (algemeen) en Aanbestedingen een Bibob-onderzoek mogelijk.

In het Ondermijningsbeeld voor de gemeente Aalten van 2019 adviseert het RIEC de gemeente Aalten om het huidige Bibob-beleid in ieder geval met de onderdelen gemeentelijk vastgoed en gemeentelijke aanbestedingen uit te breiden en consequent toe te passen.

In het Driehoeksoverleg Achterhoek is vorig jaar door alle burgemeesters aangegeven dat men positief staat tegenover het door het RIEC voorgestane Bibob-beleid in de Achterhoek. Daarbij is nadrukkelijk uitgesproken, dat ook aanvragen voor een omgevingsvergunning voor de activiteit 'bouwen', waarbij sprake is van een bouwsom van meer dan € 500.000,- (exclusief btw), aan een Bibob-toets zouden moeten worden onderworpen. Hetzelfde geldt voor de grotere evenementen en evenementen met een extra groot risico, zoals bijvoorbeeld een vechtevenement of -gala. In onze gemeente zou dit dan voor de grotere C-evenementen moeten gelden.

Over de herijking van ons gemeentelijke Bibob-beleid volgt separaat een collegevoorstel. De gemeenteraad wordt t.z.t. over dit Bibob-beleid uitvoerig geïnformeerd.

Het concept-voorstel van het RIEC over het gewenste Bibob-beleid in de regio Achterhoek is als bijlage toegevoegd.

4.2 Datagedreven werken aan ondermijning

Het Directeuren Netwerk Achterhoek (DNA) heeft tijdens haar bijeenkomst op 21 april 2021 aangegeven dat het thema Ondermijning één van de thema's is die dit jaar binnen het Datalab Gelderland-Oost (Datalab GO) wordt uitgewerkt.

Ondermijning is een veel omvattend probleem voor gemeenten. Er worden taskforces samengesteld (samenwerkingen tussen o.a. belastingdienst, RIEC/LIEC, politie en gemeenten), er is een nationaal Ondermijningsfonds opgericht en de City Deal Zicht op Ondermijning ging van start. Ook in de media is er steeds meer aandacht voor ondermijning.

Gemeenten zijn dan ook hard op zoek naar innovatieve manieren om met ondermijning aan de slag te gaan. Ook worden gemeenten gezien als een belangrijke schakel in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Ze hebben zicht op lokale (sociale) structuren en beschikken op basis van wettelijke taken en bevoegdheden over veel informatiebronnen. Om tot een goede aanpak van ondermijning te komen is een goede informatievoorziening essentieel. Om deze reden zijn de ogen steeds meer gericht op een datagedreven aanpak van Ondermijning.

Datagedreven werken wil zeggen dat beslissingen en beleid worden gebaseerd op (kwantitatieve) gegevens, dus op basis van feiten en cijfers. Het doel is om met kennis van zaken beslissingen te nemen, in plaats van enkel af te gaan op ervaring of onderbuikgevoel.

De toegenomen aandacht voor ondermijning binnen gemeenten is één van de redenen voor het groeiende aantal meldingen dat binnenkomt. Hoe houden we als gemeente overzicht over deze meldingen en bepaal je welk signaal ertoe doet? Welke signalen pak je zelf op en bij welke signalen betrek je ketenpartners? En hoe zit het precies met privacy?

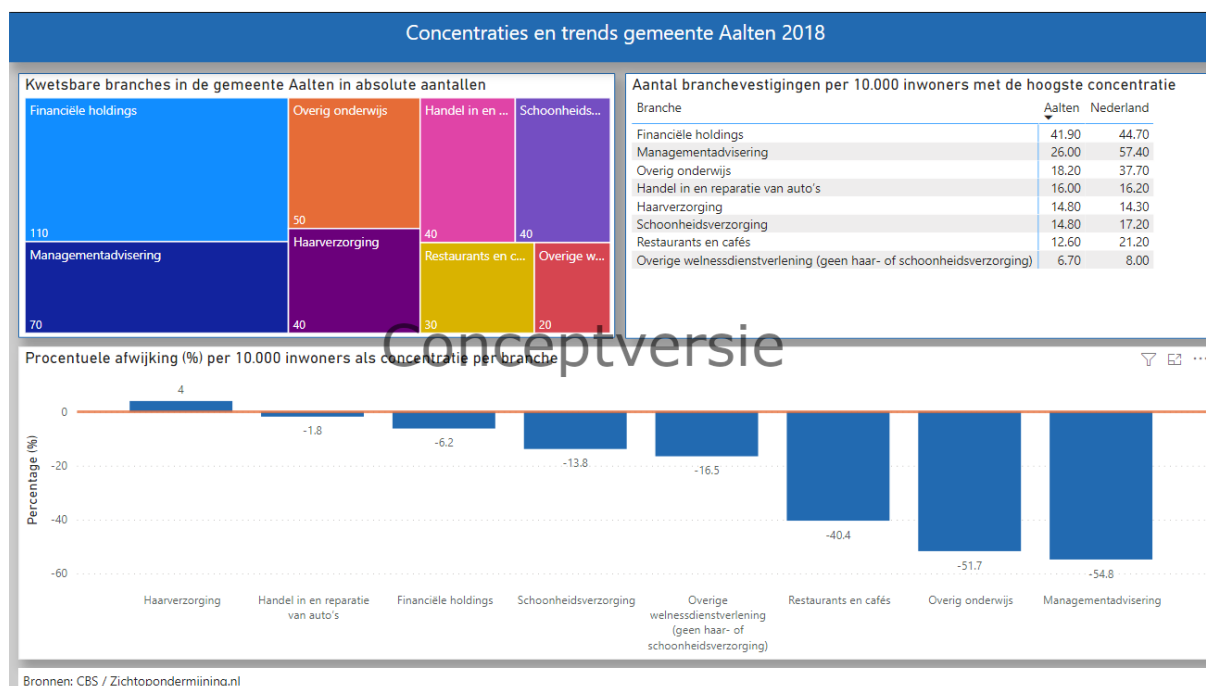
Datagedreven werken begint bij een goede informatievoorziening. Welke data met betrekking tot 'ondermijning' heeft de gemeente precies tot haar beschikking? Hoe komen (ondermijnende) signalen precies bij de gemeente binnen? En hoe worden deze verwerkt of gedocumenteerd? Daarnaast zijn er ook andere (openbare) databronnen over mogelijke signalen rondom ondermijning waar je als gemeente gebruik van kunt maken. Bijvoorbeeld gegevens uit de KVK, het Kadaster en het CBS. Door data te analyseren, kun je uiteindelijk bruikbare informatie genereren over ondermijnende activiteiten.

Een dashboard dan wel een feitenoverzicht kan deze analyses visueel weergeven. Middels instemming met de begroting heeft de raad besloten om aan het project Datalab GO mee te doen.

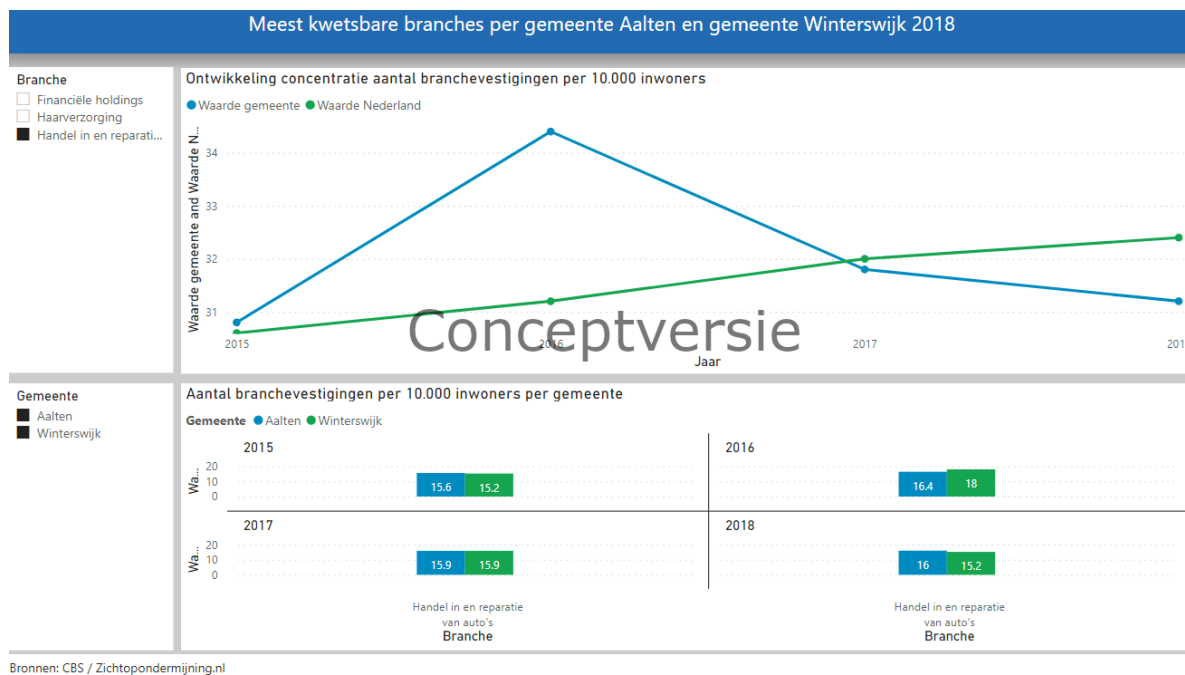
Datalab GO is bezig met het ontwikkelen van een 'feitenkaart'. Er is begonnen met een brancheanalyse van kwetsbare branches. In het kader van deze nota is de projectleider van Datalab Go alvast gevraagd om als voorbeeld te laten zien hoe een dashboard voor de gemeente Aalten eruit kan zien. Een eerste opzet van een dashboard voor de gemeente Aalten treft u onderstaand aan. De input is slechts gebaseerd op basis van gegevens van het CBS.

Het dashboard is dus nog in ontwikkeling. De klankbordgroep heeft daarbij aangegeven dat het wenselijk is dat het dashboard branchevergelijkingen binnen de regio mogelijk maakt.

1. Dashboard brancheanalyse Aalten

2. Dashboard brancheanalyse Aalten in vergelijking met Winterswijk

4.3 Weerbaarheidsscan

Met behulp van het RIEC Oost Nederland is in 2018/2019 het ondermijningsbeeld voor de gemeente Aalten opgesteld. In aanvulling hierop biedt het RIEC een weerbaarheidsscan aan.

Op basis van het ondermijningsbeeld heeft het RIEC ons al geadviseerd om de nodige stappen te doen, waaronder het aanpassen van de APV en het Bibob-beleid. Het ondermijningsbeeld is een quick-scan met adviezen op beleidsmatig gebied.

Bij de weerbaarheidsscan gaat het meer om de organisatorische kant. Is ondermijning binnen de organisatie onderwerp van gesprek? Is er sprake van een integere dan wel veilige werkomgeving om zaken nader te kunnen melden/bespreken?

Een weerbare overheid en daarbij een weerbaar bestuur is van cruciaal belang om de georganiseerde ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. Een weerbare overheid betekent dat bestuurders en ambtenaren integer handelen en – niet minder belangrijk - zich ook bewust zijn van de gevaren van deze ondermijnende criminaliteit. Helaas is dit laatste niet altijd vanzelfsprekend. Ondermijnende criminaliteit wordt nog niet altijd even goed herkend, waardoor men onbewust criminelen faciliteert. Deze weerbaarheidsscan maakt niet alleen inzichtelijk hoe weerbaar onze gemeentelijke organisatie is tegen ondermijnende criminaliteit, maar geeft ook inzicht in de mogelijkheden om de weerbaarheid te vergroten.

Het betreft een stuk sec voor intern gebruik. Voor een stukje bewustwording binnen de organisatie, informatievoorziening en om de rol van communicatie hier te versterken. Hoe weerbaar zijn we, wat zijn de verbeterpunten? Bij de aanpak tegen ondermijning gaat het in eerste instantie om 'gewoon aanpakken'. Daarnaast kan een objectieve weerbaarheidsscan een mooie aanleiding dan wel een instrument zijn om zaken te verbeteren.

De gemeente Aalten heeft besloten om mee te doen met de weerbaarheidsscan. Dit wordt bekostigd vanuit de zogenaamde versterkingsgelden. Deelname is voor de gemeente dus kosteloos. De weerbaarheidsscan wordt medio 2022 door het RIEC uitgevoerd.

Gemeentelijk integriteitsbeleid

In de paragraaf Bedrijfsvoering van de programmabegroting 2021 is opgenomen dat de gemeente Aalten in 2021 wil overgaan tot een herijking van het beleid met betrekking tot bestuurlijke en ambtelijke integriteit. Op grond van zijn wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van de gemeente te bevorderen, heeft de burgemeester een stuurgroep Integriteit ingesteld om invulling te geven aan deze opdracht. De stuurgroep Integriteit heeft begin 2021 een Plan van aanpak herijking beleid met betrekking tot bestuurlijke en ambtelijke integriteit (plan van aanpak) en een voorstel voor de Kadernota en uitgangspunten Integriteitsbeleid gemeente Aalten (kadernota) opgesteld. De gemeenteraad heeft deze kadernota op 22 maart 2021 vastgesteld. De kadernota geeft naast de (wettelijke) kadernota's weer wat de doelstellingen en uitgangspunten van het gemeentelijk integriteitsbeleid zijn en welke rollen en verantwoordelijkheden daarin onderscheiden worden.

De bedoeling is dat de gemeente Aalten dit jaar nog beschikt over een volledig herschreven en actueel integriteitsbeleid met gedetailleerde uitwerking in de diverse regelingen voor de bestuurlijke en de ambtelijke integriteit. Daarnaast is voortdurende bewustwording van groot belang. Daarom worden in de daarop volgende fase twee permanente werkgroepen ingesteld voor het onder aansturing van de stuurgroep opstellen en uitvoeren van implementatieprogramma's: de werkgroep Implementatie bestuurlijke integriteit en de werkgroep Implementatie ambtelijke integriteit. De door de werkgroepen voor te bereiden implementatieprogramma's bestaan uit diverse bewustwordingsactiviteiten, die structureel ingebed zullen worden.

4.4 Aanpak Mensenhandel

Eén van de thema's waar nog weinig zicht op is, is mensenhandel, waaronder de situatie van arbeidsmigranten.

Arbeidsuitbuiting heeft betrekking op de uitbuiting van werknemers, maar het gaat om meer dan alleen slecht werkgeverschap. Het gaat om ernstige en onmenselijke situaties op de werkvloer, maar ook daarbuiten. Denk aan slechte huisvesting van werknemers die uit het buitenland komen en het beperken van de bewegingsvrijheid van werknemers door bijvoorbeeld het paspoort of de identiteitskaart en zelfs pinpassen in te nemen. Ook worden arbeidsmigranten hoge kosten voor o.a. vervoer, huisvesting en werkkleding in rekening gebracht. Door de combinatie van huisvesting en werk is men kwetsbaar, met alle gevolgen van dien wanneer het werk wordt beëindigd.

In dit kader zijn in Aalten in 2020 meerdere woningen waarin arbeidsmigranten waren gehuisvest gecontroleerd. Overigens hadden deze controles ook betrekking op het tegengaan van overlastsituaties.

De burgemeester had eerder al voor een bepaalde woning een gedragsaanwijzing opgelegd. Deze gedragsaanwijzing houdt in dat er maximaal vier bewoners in de woning mogen wonen. Deze gedragsaanwijzing is mogelijk op grond van de APV en heeft (slechts) tot doel om de overlast te beperken. Daarnaast is contact opgenomen met de ISZW waarbij zorgen zijn geuit over de gehele situatie. Vanwege het overlappende belang dat beide partijen hebben is ervoor gekozen om een integrale gezamenlijke controle uit te voeren.

In alle Achterhoekse gemeenten zijn huisvestingslocaties voor arbeidsmigranten. In meerdere gemeenten zijn er signalen van arbeidsuitbuiting en slechte huisvesting van arbeidsmigranten. Daarbij beschikken uitzendbureaus van arbeidsmigranten vaak over een behoorlijke vastgoedportefeuille. In het kader van de integrale aanpak van ondermijning is regionaal besloten om eind juni 2021 meerdere woonlocaties van een bepaald uitzendbureau te bezoeken. Door dit uitzendbureau worden binnen onze gemeente (nog) geen arbeidsmigranten gehuisvest.

In verschillende gemeenten binnen de Achterhoek hebben de woningbezoeken zoveel mogelijk tegelijk plaatsgevonden. Om uit te stralen dat het hier om een regionale actie ging en dat dit soort praktijken nergens in de Achterhoek worden geduld, heeft ook Aalten aangeboden om op de dag van de controles te helpen, bijvoorbeeld om boa's beschikbaar te stellen. Dit bleek achteraf niet nodig te zijn.

De controles hebben tot doel om een betere leef- en werksituatie voor de arbeidsmigranten te bewerkstelligen. Daarbij is het ook van belang dat de informatiepositie van gemeenten ten aanzien van arbeidsmigranten wordt verbeterd. Dit is belangrijk met het oog op de opdracht die alle gemeenten hebben gekregen om voor 2022 een plan van aanpak voor mensenhandel te maken. Dit laatste wordt in regionaal verband opgepakt.

In de toekomst zullen met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten steeds vaker integrale gezamenlijke controles met alle betrokken overheidsinstanties plaatsvinden, ieder vanuit zijn eigen rol. Met de gemeenten laten politie (wijkagenten en Afdeling Vreemdelingen Identificatie en Mensenhandel (AVIM), brandweer en ISZW zien dat ondermijnende en mensonterende praktijken niet worden getolereerd.

Om een waterbedeffect te voorkomen wordt door de Achterhoekse gemeenten hier zoveel mogelijk gezamenlijk opgetreden.

4.5 Integrale controles / samenwerking

Vanuit het ondermijningsbeeld is de gemeente geadviseerd om ondernemingen of branches waar vraagtekens bij worden geplaatst of waarbij aanwijzingen of vermoedens bestaan van ondermijnende criminaliteit meer voor het voetlicht te krijgen. Dit kan plaatsvinden door middel van (integrale) surveillances, controles en handhaving door verschillende handhavingsinstanties. Hierdoor kunnen criminelen uit de anonimiteit worden gehaald. Dit kan eveneens een proactieve en preventieve werking hebben, omdat het voor criminelen op deze manier steeds minder interessant wordt om zich in de gemeente te vestigen. Tevens wordt op deze wijze aan de burgers en bonafide ondernemers getoond dat de gemeente (gezamenlijk) optreedt tegen ondermijning.

Daarnaast is het van belang om niet alleen de informatiepositie rondom bepaalde ondernemingen en locaties te versterken door deze integraal te monitoren, maar ook om de informatie vast te leggen in de systemen. Op deze manier wordt een dossier opgebouwd van de desbetreffende ondernemingen of locaties. Hetzelfde kan gedaan worden voor personen. Deze dossieropbouw kan zo een doorslaggevende rol spelen bij bijvoorbeeld een toekomstige Bibob-procedure en voorkomen dat criminele personen vergunningen, subsidies of aanbestedingen misbruiken.

Het is al vaker gezegd; vanuit de verschillende taakvelden wordt steeds meer - intern en extern - samengewerkt. Ook hebben de gezamenlijke controles met verschillende handhavingsinstanties al meerdere malen hun nut aangetoond, zoals bij de aanpak van de mensenhandel en de integrale gezamenlijke controles bij horecabedrijven.

De kracht van integraal samenwerken raakt steeds meer verankerd. Naast learning on the job staat het bouwen aan goede onderlinge relaties en korte lijnen hierbij centraal.

De samenwerking met de politie ging al bijzonder goed. Door integrale gezamenlijke controles met andere instanties, waaronder (buur)gemeenten, politie, brandweer, ISZW, NVWA, Douane, Laborijn en UWV wordt een goede basis gelegd voor een stevige aanpak van ondermijning.

De integrale controle door meerdere handhavinginstanties tegelijk heeft als bijkomend voordeel dat deze werkwijze de kennis van de medewerkers over en weer vergroot.

Goede samenwerking vraagt soms om een andere werkwijze dan dat we als gemeente gewend zijn. Minder vanuit de belangen van de eigen organisatie denken, maar meer werken als één overheid. Ook moeten we in de aanpak om verder te komen creatief zijn, ideeën uitproberen. Accepteren dat daarbij 'fouten' worden gemaakt, hoort daar ook bij. Mislukkingen leveren waardevolle kennis en expertise op voor doorontwikkeling naar effectieve(re) aanpakken. Uiteraard moeten de grenzen van de rechtsstaat daarbij wel voluit worden gerespecteerd.

Werken als één overheid blijft de komende jaren extra aandacht vragen. Dit is essentieel, want die "één overheid" is de opmaat naar de noodzakelijke versterking van de publiek-private samenwerking in de strijd tegen de ondermijning.

In dit kader is het bijvoorbeeld de bedoeling om dit jaar nog een zogenaamde 'Groene Nacht' te houden. Vanuit het KVO-Buitengebied is afgesproken dat minimaal één keer per jaar multidisciplinaire handavingscontroles in het buitengebied plaatsvinden. Het buitengebied van onze gemeente is nog grotendeels een blinde vlek. Daarom wordt met meerdere organisaties een handavingsactie uitgevoerd om zo beter zicht te krijgen op ontwikkelingen in het buitengebied.

Naast gemeente, CCV, politie, waterschap, brandweer en ODA doen Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, WBE Aalten en Vereniging Natuurmonumenten mee aan deze 'Groene Nacht'. Al deze instanties hebben in het buitengebied een bepaalde rol. Ook hier geldt weer dat de boa's/toezichhouders van de betrokken instanties over en weer in elkaars keuken kunnen kijken. Dit bevordert de onderlinge samenwerking, waardoor men elkaar bij toekomstige handavingskwesaties sneller weet te vinden.

In oktober van dit jaar wordt een zogenaamde 'Ondermijningsweek' georganiseerd. Het idee van een ondermijningsweek is om in een relatief kort tijdsbestek, samen met de handavingspartners, preventieve en repressieve controles uit te voeren. Het doel is tweeledig. Enerzijds om elkaar als partners (beter) te leren kennen. Anderzijds is het doel om de zichtbaarheid van de integrale aanpak van ondermijning te vergroten. In het district Noord- en Oost Gelderland is gekozen voor het thema 'Buiten de bebouwde kom' (buitengebied, industrieterreinen, recreatiegebieden, water & grenzen aan).

Los van bovenstaande trajecten willen we ook notarissen, makelaars, taxateurs (de zogeheten 'poortwachters') betrekken in de strijd om witwassen en fraude bij onroerend goed transacties te voorkomen. Hiervoor organiseren we met behulp van het RIEC en CCV een voorlichtingsavond.

4.6 Buitengebied

Het uitgestrekte buitengebied is een ideale omgeving voor o.a. hennepcultuur en de productie van synthetische drugs. De verder groeiende leegstand van schuren in combinatie met een slechtere financiële situatie van agrariërs maken het platteland aantrekkelijk voor (drugs) criminaliteit. Vanwege de grootte van het buitengebied is het lastig om goed zicht te krijgen op de situatie in het buitengebied. Daarbij komt dat we een grensgemeente zijn. Dit brengt met zich mee dat we hier extra risico's lopen. De plaatselijke (on)bekendheid is onder andere veroorzaakt doordat de zogenaamde milieupolitie zich jaren geleden heeft teruggetrokken, maar ook omdat bij gemeenten een centralisatie heeft plaatsgevonden: de gemeentelijke afdelingen milieu zijn omgevormd tot een regionale omgevingsdienst. Daarbij is misschien wel een slag gemaakt op het gebied van specialistische vakkennis, maar is ingeboet qua kennis over wat zich allemaal in het buitengebied afspeelt.

We zetten in op het verbeteren van het zicht op de situatie in het buitengebied. Dit doen we met behulp van de ODA, o.a. door het uitvoeren van integrale controles. Daarnaast maken we gebruik van de juiste netwerken om de weerbaarheid te vergroten. Ook wordt door het RIEC een gebiedsanalyse van het buitengebied gemaakt. Wat speelt er allemaal op het gebied van criminaliteit?

We zijn al aangesloten bij het KVO-Buitengebied en van daaruit organiseren we een 'Groene Nacht' met de daarbij behorende controles.

Leegstaande panden worden in beeld gebracht via makelaars en partners in het KVO-Buitengebied. Daarbij heeft de ODA met de zogenaamde Stoppersregeling ook een schat aan informatie. De ODA heeft in kaart gebracht welke agrarische bedrijven per 1 januari 2020 zijn gestopt.

Mocht bij het bezoek van de ODA geconstateerd worden dat er een activiteit plaatsvindt anders dan 'agrarisch', dan wordt dit gemeld bij de gemeente. De gemeente toetst vervolgens of deze activiteit past binnen de planregels van het bestemmingsplan.

Lijsten met leegstaande panden worden door de ODA beschikbaar gesteld aan politie en gemeente. De wijkagenten en de gemeentelijke toezichthouders kunnen daardoor tijdens hun surveillance toezicht houden op de leegstaande panden.

Na de analyses van het buitengebied volgt dit jaar nog door het RIEC een gebiedsanalyse van de bedrijventerreinen.

4.7 Scholing

Het is de bedoeling dat dit jaar nog de training voor boa's, toezichthouders en handhavers op het gebied van ondermijning wordt georganiseerd. Vanwege de coronacrisis kon dit helaas niet eerder plaatsvinden. Mogelijk dat deze trainingen in regionaal verband worden gehouden. Bijkomend voordeel van regionale bijeenkomsten is dat naast het uitwisselen van kennis en ervaring het netwerk wordt uitgebreid.

4.8 Communicatie

Als gemeente willen een goede communicatiestrategie ontwikkelen. Communicatie is de basis voor goede resultaten en succesvolle samenwerking. Criminelen moeten het gevoel krijgen dat ze onder een vergrootglas liggen en dat de druk op hen wordt opgevoerd. Zo kunnen ze niet langer ongestoord hun gang gaan. Publiciteit is daarbij belangrijk.

Communicatie is tevens essentieel bij het vergroten van de maatschappelijke tegenbeweging. Met inwoners en ondernemers verhalen delen over succesvolle interventies en goede initiatieven heeft effect. Zo kunnen zij zich beter verweren en wordt de voedingsbodem voor (drugs)criminaliteit verkleind. Inwoners en bewoners moeten de overheid als betrouwbare, vasthoudende bondgenoot ervaren.

De gemeente probeert samen met het enthousiaste politieteam die bewustwording en daarmee het draagvlak voor de strijd tegen de ondermijning te vergroten. Dus veel aandacht voor communicatie rondom sluitingen van panden, informatiebijeenkomsten vanuit de KVO-thema's en ook over bijvoorbeeld het project Leerlingalert.

Het optreden tegen ondermijnende criminaliteit kan alleen succesvol zijn als onze inwoners zich duidelijk afzetten tegen ondermijnende activiteiten. We willen dat inwoners zich bewust zijn van de nadelige effecten van ondermijnende criminaliteit en dat ze hier niet onverschillig tegenover staan. Daarbij is het van belang dat ze signalen van ondermijning aan ons en onze partners doorgeven.

4.9 Conclusie / Tot slot

De aanpak van ondermijning is een speerpunt in de gemeenten van de Achterhoek. Daarom is gekozen voor een bredere aanpak in regionaal verband als onderdeel van de Regiodeal. Bestrijding van criminaliteit is niet meer alleen een taak van het Rijk via politie en justitie en het strafrecht. We zijn één overheid en de gemeente draagt met haar bestuursrechtelijke taken bij aan de strijd tegen de ondermijning van onze samenleving. Daarbij is de samenwerking met de lokale politie en het RIEC erg goed. Ook zoeken we steeds meer de publiek-private samenwerking met partijen in de strijd tegen de ondermijning.

Ondermijning vraagt om een structurele en zichtbare aanpak. Het voorkomen en aanpakken van ondermijning zal altijd aandacht blijven vragen. Ontwikkelingen volgen elkaar snel op en er liggen nog de nodige opgaven. Hierbij valt te denken aan een veilig buitengebied, veilige bedrijventerreinen, aanpak zorgfraude en de aanpak van concrete casuïstiek. Om die reden is het structureel investeren in de regionale aanpak van ondermijning essentieel. Ondermijning mag geen voet tussen de deur krijgen. Nu niet en in de toekomst ook niet!

De gemeentelijke organisatie is inmiddels ingericht. De uitwisseling van informatie tussen de verschillende afdelingen is beter georganiseerd.

Ook kennen we een lokaal ondermijningsoverleg, waarbinnen gemeente, politie, ODA en het RIEC participeren. Partijen weten elkaar over en weer steeds beter te vinden.

We hebben ons beleidskader inmiddels op orde. Daarbij lopen we met de andere regiogemeenten in de pas, met uitzondering van het Bibob-beleid. Dit maakt het noodzakelijk dat we overgaan tot een herijking van ons Bibob-beleid. Hierover volgt separaat een collegevoorstel.

Binnen de gemeente Aalten is een aantal 'blinde vlekken': locaties waar geen tot nauwelijks zicht op is, maar waar georganiseerde criminaliteit wel kan voorkomen. Door het RIEC wordt daarom een gebiedsanalyse van zowel het buitengebied als van de bedrijventerreinen gemaakt. Dit om beter zicht te krijgen op wat er allemaal speelt op het gebied van criminaliteit.

De onderwerpen Scholing, Weerbaarheidsscan, Gebiedsanalyses buitengebied en bedrijventerrein zijn losse projecten, waarvoor geen structurele investeringen nodig zijn. De kosten hiervan worden vanuit de Regiodeal bekostigd. De uitvoering van de in gang gezette én van de op stapel staande werkzaamheden is binnen de huidige begroting c.q. formatie beheersbaar. Door een verdere integrale samenwerking met externe handhavingpartners vindt er binnen het onderdeel Handhaving een verandering van de werkwijze plaats en worden er enigszins andere prioriteiten gesteld.

Afhankelijk van de uitkomsten van de gebiedsanalyses, de herijking van ons Bibob-beleid en de Weerbaarheidsscan is mogelijk extra capaciteit gewenst. De uitkomsten van deze onderzoeken zullen echter eerst moeten worden afgewacht.

Tot slot

In het ondermijningsbeeld van Aalten wordt door het RIEC aangegeven dat niet alles tegelijk kan worden opgepakt. "De 'opgaven' waar de overheid voor staat, zijn divers en rusten op meerdere schouders en op meerdere niveaus (lokaal, districtelijk, regionaal, landelijk)".

Een belangrijk aandachtspunt bij de aanbevelingen is dat de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit een lange adem vergt, voordat er merkbaar resultaat zal worden behaald. Een probleem dat in decennia is gegroeid, kan niet in een paar jaar worden opgelost".

We zijn op de goede weg, maar zijn er nog lang niet!

Bijlagen

Concept-voorstel RIEC regionaal Bibob-beleid.